

משרד החינוך
לשכת המדען הראשי

סקירת מחקר יומית

לפניכם סקירה של מחקרים נבחרים ועדכניים על חינוך

הרלוונטיים לתקופה זו שביצעה לשכת המדען הראשי של משרד החינוך

<< תקציר הסקירה במבט רחב

מזה למעלה מעשור שמוסדות בינלאומיים, כמו הבנק העולמי, ממליצים להשקיע בחינוך לגיל הרך כצעד מרכזי במדיניות חינוך לאומית. כלכלנים מדגישים כי ככל שמקדימים את ההשקעה בחינוך לכל ילד וילדה, כך צומחת התשואה. חשיבות ההשקעה בגיל הרך, אם כן, ידועה זה מכבר. אך כיצד יש לגשת לנושא זה מבחינה מעשית? מבחינה פדגוגית? מה ניתן ללמוד מהמחקר אודות מאמצים לקידום תחום החינוך בגיל הרך?

הסקירה היומית של לשכת המדען הראשי במשרד החינוך מציגה שני מחקרים עדכניים בנושא זה. **המחקר הראשון**, מפינלנד, מדגיש את החשיבות של הכשרה ייעודית למחנכות לגיל הרך. המחקר מציג את ההשפעה החיובית של תכנית הכשרה שכזו על תפיסתן העצמית של המחנכות את יכולתן המקצועית. **המחקר השני**, עוקב אחר המרדף אחר איכות בחינוך לגיל הרך בבריטניה. על פי המחקר, הגדרה עמומה של המושג איכות הובילה להתוויית מדיניות שהביאה לירידה באיכות החינוך במספר מדדים.

1. התפתחות מקצועית של מחנכות לגיל הרך לעבר מנהיגות חינוכית

כיצד משפיעה הכשרה ייעודית לחינוך בגיל הרך על המחנכות המשתתפות בה? מחקר שנעשה בפינלנד מראה כי מחנכות שהשתתפו בתכנית הכשרה ייעודית לגיל הרך, שנמשכה 18 חודשים, העריכו את יכולותיהן המקצועיות בצורה טובה בהרבה מאשר טרם התכנית.

2. במרדף אחרי האיכות: הסמכה לגיל הרך ומדיניות הכשרה

ממשלות בריטניה מבטיחות לציבור חינוך איכותי לגיל הרך מאז שנות ה-90' לפחות. ניתוח היסטורי מראה כי ההבטחה העמומה לאיכות הובילה דווקא להתוויית מדיניות שהביאה לירידה של איכות החינוך במספר מדדים, כמו שיעור אנשי הסגל המוסמכים.

שותפים בכתיבה: כרמל, י., קפלן, ר., בוברובסקי, ע.

לסקירות
קודמות

הרשמה
לתפוצה בוואטסאפ

הרשמה
לתפוצה במייל

משרד החינוך
לשכת המדען הראשי

התפתחות מקצועית של מחנכות לגיל הרך לעבר מנהיגות חינוכית¹

<< תקציר: כיצד משפיעה הכשרה ייעודית לחינוך בגיל הרך על המחנכות המשתתפות בה? מחקר שנעשה בפינלנד מראה כי מחנכות שהשתתפו בתכנית הכשרה ייעודית לגיל הרך, שנמשכה 18 חודשים, העריכו את יכולותיהן המקצועיות בצורה טובה בהרבה מאשר טרם התכנית.

ברחבי העולם, תחום החינוך לגיל הרך עובר בעשור האחרון שינויים ורפורמות. רפורמות אלו מאופיינות בהתמקצעות של התחום, באמצעות פיתוח יכולות מקצועיות מתקדמות בקרב המחנכות לגיל הרך. על פי כותבות המחקר, בפינלנד נערכה רפורמה משמעותית בעלת היבטים חינוכיים ומינהליים בשנת 2015. בשנת 2016 עודכנה תכנית הלימודים לגיל הרך.

אולם, לצד הרפורמות, פינלנד לא חייבה את המחנכות לגיל הרך בהכשרה נוספת. הכותבות רואות עובדה זו בעין ביקורתית. לדבריהן, קיימת תמימות דעים לגבי ההשפעות החיוביות שיש להכשרת מחנכות על הישגי התלמידים ועל התפתחותן האישית והמקצועית של המחנכות. התמיכה במחנכות מבחינה מקצועית היא הכרחית להצלחתן בתפקידן. בנוסף, מחקרים קודמים מראים שמחנכות מעוניינות בהזדמנויות לקידום מקצועי.

מחקר זה בחן את השפעתה של הכשרה נוספת על תפיסותיהן של מחנכות שהשתתפו בה. במחקר השתתפו 32 מחנכות לגיל הרך שלקחו חלק בקורס הכשרה ייעודי לגיל הרך בשם "פדגוגיה של חינוך לגיל הרך בתקופה של שינויים בפרקטיקות" אשר ארך 18 חודשים. החוקרות בחנו כיצד המחנכות תופסות את התקדמותן המקצועית תוך כדי ולאחר ההכשרה. החוקרות ניתחו את הנושאים שעלו מהמחנכות בהקשר של המושג "מנהיגות חינוכית".

במחקר עלו ארבע תמות מרכזיות:

1. **הרחבת הידע** – המחנכות ציינו שבעקבות ההכשרה הידע והפרספקטיבה החינוכית שלהן התרחבו והתעורר בהן רצון להוסיף וללמוד. מימד הידע הוא פן מהותי של מנהיגות חינוכית.
2. **מודעות לגבי האיכויות של הפדגוגיה החדשה שיושמה** – המחנכות בחנו בצורה ביקורתית את היישום של הפדגוגיה החדשה והצליחו להצביע על השפעתה עליהן ועל התלמידים שלהם.
3. **פיתוח כישורים** – המחנכות העידו כי יכולתן לפתח פרקטיקות חינוכיות חדשות ולהתבונן על עבודתן השתפרו בעקבות ההכשרה.
4. **יכולת לטעון בעד חינוך לגיל הרך** – המחנכות העידו כי בעקבות ההכשרה הן נהיו בטוחות יותר בחשיבתן הפדגוגית ובזהותן המקצועית.

הממצאים מצביעים על הפוטנציאל הרב הטמון בהכשרה נוספת למחנכות לשיפור איכות החינוך לגיל הרך.

¹ Elina Fonsén & Tuulikki Ukkonen-Mikkola (2019) [Early childhood education teachers' professional development towards pedagogical leadership](#), Educational Research, 61:2, 181-196.

משרד החינוך
לשכת המדען הראשי

במרדף אחרי האיכות: הסמכה לגיל הרך ומדיניות הכשרה²

<<תקציר: ממשלות בריטניה מבטיחות לציבור חינוך איכותי לגיל הרך מאז שנות ה-90' לפחות. ניתוח היסטורי מראה כי ההבטחה העמומה לאיכות הובילה דווקא להתווית מדיניות שהביאה לירידה של איכות החינוך במספר מדדים, כמו שיעור אנשי הסגל המוסמכים.

מאמר זה מבקר את המרדף אחר איכות אשר נמצא במרכז השיח בקביעת מדיניות חינוכית לגיל הרך. נבחנת ההשפעה של התמקדות במושג איכות על אופי ההסמכה וההכשרות של מחנכות לגיל הרך בבריטניה כמקרה בוחן.

לדברי החוקרים המרדף אחר איכות הוא אחד המניעים החזקים ביותר לקביעת מדיניות ממשל בכל התחומים, ובתוכם מדיניות לקידום חינוך איכותי לגיל הרך. ניתן להבין את השימוש התכוף במושג איכות והמרדף אחריו כמאמץ להשגת סטנדרט אוניברסלי, אובייקטיבי וידוע. עם זאת מספר מבקרים קראו תיגר על הדומיננטיות של המושג איכות בעיצוב המדיניות. לתפיסתם הפרשנות למושג, ששימשה לקביעת מדיניות עד כה, היא רק אחת מיני פרשנויות רבות, והמושג עצמו הוא רב מימדי ומונע מתוך ערכים.

המאמר מתבסס על סקירה של הספרות העדכנית בנושא חינוך לגיל הרך בבריטניה, פרסומים ציבוריים שונים הנוגעים למדיניות לגיל הרך (ממשלתיים, אקדמיים, עסקיים) וראיונות חצי-מובנים עם 4 נושאי תפקיד מרכזיים במערכות חינוך לגיל הרך.

כותבי המאמר סוקרים את ההתפתחויות שחלו בבריטניה מאז 1990 ועד היום. המושג איכות חדר לשיח על החינוך לגיל הרך בתחילת שנות התשעים וביתר שאת ב-1997 עם עלייתה לשלטון של מפלגת הלייבור. "איכות" הובנת כמילה נרדפת ל"טוב". הכותבים בחנו את ההתאמה בין הסמכת המחנכות לגיל הרך לבין המושג איכות והקשר לאיכות החינוך בפועל. לדבריהם, המושג הוא מעורפל משום שאין אפשרות להגדיר איכות בצורה הולמת. לפיכך יש לבקרו, לפרק אותו, ולהכיר בכך שהשימוש בו מכוון להשגת מטרות חברתיות מסוימות.

כותבי המאמר מבססים את טענותיהם על ביקורת שנערכה לחינוך לגיל הרך ולהכשרת המחנכות לגיל הרך בבריטניה אשר פורסמה ב-2012 (The Nutbrown review), ועל התפתחויות נוספות במדיניות החינוך לגיל הרך. ב-Nutbrown הומלץ על סדרה של רפורמות בהסמכה, בהכשרה ובפיתוח הקריירה של המחנכות לגיל הרך, כולל הגדלת מספר המחנכות המוסמכות ובעלות הידע. על אף הכוונות הטובות ועל אף אימוץ הרפורמה על ידי הגורמים המקצועיים, הממשלה שהזמינה את כתיבת הדוח לא אימצה את המסקנות שעלו ממנו. לא התבצעה השקעה משאבית מספקת בכדי להביא לתוצאות המיוחלות. דוח נגדי שהוזמן על ידי הממשלה סימן אף הוא קשר בין איכות ההכשרה לאיכות החינוך.

הפעולות שנבחרו על מנת לקדם את השיפור באיכות החינוך לגיל הרך נגעו לתהליכים שונים של הפרטה וקידום בחירת הורים אולם נראה שהללו לא תרמו לשיפור איכות החינוך ואף הגבירו את

² Alex Elwick, Jayne Osgood, Leena Robertson, Mona Sakr & Dilys Wilson (2018). *In pursuit of quality: early childhood qualifications and training policy*. *Journal of Education Policy*, 33:4, 510–525,

משרד החינוך
לשכת המדען הראשי

אי השיוויון במערכת החינוך. פעולות המשך שננקטו עסקו בהעלאת רף הכניסה לתכניות להכשרת מחנכות והלכה למעשה הוסיפו בלבול והובילו לבעיות בניהול כוח האדם.

לסיכום, במהלך העשורים האחרונים בבריטניה נעשו שינויים רבים בדרישות ההכשרה, אופיה ובהסמכה של המחנכות לגיל הרך במטרה להעלות את האיכות של כוח האדם. עם זאת, השינויים הרבים היו פעמים רבות סותרים, מבלבלים, ולא אחידים. מהמחקר עולה כי המהלכים שנבחרו ושהובילו להפרטה של מערכת החינוך לגיל הרך ככל הנראה ייצרו סטנדרטיזציה לא אחידה של האיכות במערכת, אי שוויון והרחבה של פערים.

בנוסף, על פי החוקרים, גם רפורמות שעשויות היו להניב תוצאות אחרות לא השיגו מטרותיהן כי לא יושמו כיאות. כותבי המאמר מציינים שקיים נתק בין קובעי המדיניות לבין בעלי העניין בשטח אשר גרם לבעיות רבות בגיוס ובהכשרה ואף הוביל לירידה בכמות אנשי הצוות המוסמכים מ-83% מאנשי הסגל, ל-75%. באופן אירוני, הדרישה להעלאת רף האיכות מצד הממשלה הובילה לירידה בסטנדרטים. לדבריהם ניתן לראות מצב זה גם במדינות נוספות כגון ארה"ב ואוסטרליה. כותבי המאמר מסכמים כי המרדף אחר המושג המעורפל איכות ללא הגדרה ברורה של יעדים מוביל לקביעת מדיניות שגויה.